

Makale Bilgisi: Atlı, C.S. (2025). Roman Kimliğinin Sosyal Medyadaki Yansıması. DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:12, Sayı:1, ss.1-28	Article Info: Atlı, C.S. (2025). Reflection of Romani Identity on Social Media. DEU Journal of Humanities, Volume:12, Issue:1, pp.1-28
Kategori: Araştırma Makalesi	Category: Research Article
DOI: 10.69878/deufad.1442054	DOI: 10.69878/deufad.1442054
Gönderildiği Tarih: 23.02.2024	Date Submitted: 23.02.2024
Kabul Edildiği Tarih: 10.10.2024	Date Accepted: 10.10.2024

ROMAN KİMLİĞİNİN SOSYAL MEDYADAKİ YANSIMASI

Cem Serkan Atlı*

ÖZ

Youtube platformunda yer alan iki videoda Romanlara yönelik yargıların incelenmesini hedefleyen bu çalışma, sosyal medyada Roman kimliğine ilişkin yer alan damgalama unsurlarını görünür kılmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Youtube platformunda bulunan ve Romanlarla ilgili olan iki videoda yer alan yorumlar Goffman'ın teorisi çerçevesinde incelenmiştir. Nitel yöntem araştırmasına dayanan çalışmanın araştırma deseni fenomenolojik desen olarak uygulanmıştır. Bu desen ile birlikte bireylerin deneyimlerinin ortak özelliklerinin keşfedilmesi amaçlanmıştır. Verilerin analizi gerçekleştirilirken MAXQDA 2022 programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Romanlara yönelik olumlu ve olumsuz kimlik tanımları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Romanlarla ilgili olumsuz olarak suç unsurları ile ilişkilendirilme, hâkim toplum değerleri ile uyumsuzluklar, dini inanışlarının zayıf oluşu ve fiziksel anlamda kirli olmaları gibi yargılar öne çıkmaktadır. Buna karşılık Romanlara yönelik olarak vatansever olmaları, fiziksel olarak güzel ve karakter olarak neşeli oluşları temelinde olumlu kimlik tanımları yapanların da olduğunu belirtmek gerekmektedir. Çalışma sonucunda film ve dizilerde yer alan Roman karakterlerinin dikkatli seçilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Roman, Sosyal Medya, Damgalama, Fenomenoloji.

REFLECTION OF ROMANI IDENTITY ON SOCIAL MEDIA

ABSTRACT

This study, aiming to examine the judgments directed towards Romani people in two videos on the YouTube platform, intends to make visible the stigmatizing elements related to Romani identity in social media. In this context, comments in two videos on the YouTube platform related to Romani people were analyzed within the framework of Goffman's theory. The research design of the study, based on qualitative

* Dr. Öğr. Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, cemserkan.atli@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9085-9059

method research, was applied as a phenomenological pattern. Along with this pattern, the aim was to discover common characteristics of individuals' experiences. MAXQDA 2022 software was used for data analysis. As a result of the research, it was concluded that there are both positive and negative identity definitions towards Romani people. Judgments such as negative associations with criminal elements, discrepancies with dominant societal values, weak religious beliefs, and being physically dirty stand out in a negative context related to Romani people. Conversely, it is necessary to mention that Romani people also have positive identity definitions based on being patriotic, physically beautiful, and cheerful. The study suggests selecting Romani characters carefully for films and series in light of these results.

Keywords: Romani, Social Media, Stigmatization, Phenomenology.

1. GİRİŞ

Çingene mi, Roman mı? Kendilerini tanımlayacak isim üzerinde dahi uzlaşma söz konusu değildir. Bir tarafta, sosyal bilim çalışmalarında Çingene kelimesi yerine Roman kelimesinin kullanılmasını savunanlar yer almaktadır. Bu görüşü savunanlara göre, Çingene kimliği olumsuz kalıp yargılarla ilişkilendirilmektedir. Bu noktada Romanların kendilerini “farklı” olarak sunma isteklerinden dolayı Çingene ile arasına fark koymak istedikleri görülmektedir (Kolukırık, 2009b, s.63). Bu görüşlere paralel olarak, 1971 yılında düzenlenen I. Uluslararası Roman Kongresi’nde Çingene tabirine denk gelen ifadeler yasaklanıp, Roman kelimesinin kullanılması yönünde karar alınmıştır (Dotycheva, 2015, s.12;). Avrupa Konseyi de Çingene kelimesinin kalıp yargı taşıyan bir kimliği çağrıştırması nedeniyle bu terimi kullanımdan kaldırmıştır (Dotycheva, 2016, s.167). Bunun yanında ısrarla Çingene isminin kullanılmasının gerekliliğini ileri süren görüşler de mevcuttur. Bu duruma, bulunduğu yerden başka bir ülkeye göç etmiş ve Roman olarak tanımlanan kişilerin kendilerini Çingene olarak tanımlamaları örneği verilebilir (Dotycheva, 2016, s.167). Görüldüğü gibi literatürde Roman ve Çingene kavramlarının kullanımı çerçevesinde bir ayrım yapıldığı görülmektedir. Bu ikilik hakkında düşünüldüğünde Roman daha çok uluslararası bir tanıma vurgu yaparken, Çingene ise yerel öğeleri çağrıştırdığı söylenebilir (Kolukırık, 2009a, s.115). Fakat Roman kelimesinin daha yaygın olarak kullanılması topluluğun organize olduğunun önemli bir göstergesidir (Reyniers, 2016, s.20). Burada belirtmelidir ki Romanların farklı isimlerle anılıyor olmaları, kendilerini özgün olarak tanımlama isteklerinin önündeki önemli engellerden birini oluşturmaktadır (Bouvet ve Floch, 2012, s.258). Tüm bu tartışmalar ışığında çalışmada uluslararası literatür dikkate alınarak Roman kelimesinin şemsiye terim olarak kullanıldığını belirtmek bu noktada önemlidir.

Roman/Çingene kelimeleri arasında var olan ikiliğin yanında, ülkeden ülkeye isimlendirme konusunda da farklılıkların bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda Romanların Almanya’da Ziguner, Fransa’da Bohemian,

Romanya’da Tigane, Macaristan’da Cigany, İtalya’da Zingari, Pakistan ve İran arasında Luri olarak isimlendirilmeleri örnek olarak verilebilir (King’ten aktaran Kolukırık, 2006, s.197). Türkiye özeline bakıldığında da Romanlar bölgeler bazında farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Türkiye’de genel olarak Çingeneler/Romanlar olarak ifade edilen topluluk, bölgesel olarak ele alındığında Mutrip, Elekçi, Poşa, Cano, keveli, Lom, Kalo, Sinto gibi farklı isimler alabilmektedir (Tor, 2017, s.91). Fakat literatür incelendiğinde son kertede Türkiye’de yaşayan Romanların üç ana gruptan oluştuğu görülmektedir: Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde ‘Domlar’, Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi’nde ‘Lomlar’ ve Batı Anadolu Bölgesi’nde ‘Romlar’.

Romanların nasıl isimlendirileceğine dair farklı görüşlerin yanında, nereden göç ettikleri sorusu da tartışmalıdır. Bu doğrultuda, Romanların göç tarihi hakkında akademik dünyada çeşitli görüşler mevcuttur. Romanların tarihi ile ilgili ileri sürülen ilk görüş, kökenlerinin Mısır’a dayandığını ileri süren çalışmalardır. Bu görüşün savunucularından olan Justunger, Romanların ifade edilirken Kıpti kelimesinin kullanılmasından dolayı kökenlerinin Mısır’a dayandığını belirtmektedir (Taşçı, 2018, s.165). Bu görüş doğrultusunda ele alınabilecek bir başka örnek ise Gypsy kelimesinin Egyptian kelimesinden geldiğinin ileri sürülmesidir (Hancock’tan aktaran Akgül, 2010, s.218). Bergeon da (2015, s.42) 14. yüzyılda Mısır’dan bir göçmen grubunun Batı Avrupa topraklarına geldiğini belirtmektedir. Bilim dünyasında –özellikle antropologlar ve dilbilimcileri arasında- daha fazla kabul gören diğer anlayışa göre ise Romanların kökeni Hindistan’a dayanmaktadır (Gökçen, 2015, s.39; Bouvet ve Floch, 2012, s.258; Reyniers, 2016, s.20; Clanet, 2011, s.80). Romanların dilinin Pencap ve Hindu dillerine benzer olmasından dolayı Hindistan kökenli oldukları bilim insanları tarafından kabul edilmiştir (Kenrick, 2006, s.19-20). Marushiakova ve Popov, (2006, s.14) Romanların Hindistan’dan çıktıktan sonra hangi yolu izlediklerinin detaylı olarak çizmenin imkansızlığından bahsetse de bu anlayışı savunanlar Hindistan’da yaşayan Romanların farklı zamanlar ve nedenler sonucunda üç farklı kol halinde farklı bölgelere yayıldığını ileri sürmektedir: Romanlar, birinci göç dalgasında Suriye ve Filistin’e oradan da Kuzey Afrika’ya; Romanların ikinci kolu Ermenistan ve Gürcistan’ın olduğu Kafkaslar’ın güney bölgesine; son olarak ise Romanlar küçük Asya ve Balkanlar’a oradan da orta ve batı Avrupa’ya yerleşmişlerdir (Marushiakova ve Popov, 2006: s.14). Benzer bir görüşe göre, Hindistan’dan ayrılan grupların İran’a geldikten sonra Domlar, Romlar ve Lomlar olarak üç gruba ayrıldığı ileri sürülmektedir (Gökçen, 2015, s.39). Hindistan ve Mısır kökeninden olduklarının yanında Çingeneliğin etnik bir göstergeden ziyade tarihsel anlamda değişken olan ve yerellikler içeren bir kategori olarak ele alan yaklaşımların da olduğunu belirtmek bu noktada önemlidir (Okely, 1998; Özatesler, 2016). Bu anlayış Roman kategorisinin, birbirleriyle kesişen ve zamanla oluşan kategorilerin inşası üzerine odaklandığını ileri sürmektedir.

Bu odaklanma, Romanların aynı etnik gruptan gelen ve benzer köken ve dil özelliklerinden ziyade yerellikler bağlamında farklılıklar taşıdığı üzerine vurgu yapmaktadır (Özateşler, 2016:). Okely de (1998) Romanların tarihsel olarak farklı kategorilendirmelere maruz kaldığını, bu kategorilendirmenin temelinde de sosyo-ekonomik yapıdaki dönüşümün etkili olduğunu belirtmektedir.

Tüm bu tartışmalardan bağımsız olarak Romanların “kim olduğuna” dair bir tartışmanın olması da düşündürücüdür. Romanları sınıf-altı grup olarak tanımlayan çalışmacılar olsa da Sampson’un başını çektiği ve dil benzerliklerine atıfla Romanların Hindistan’dan göç eden etnik kökene sahip bir topluluk olarak tanımlayan görüşler ağırlıktadır (Akgül, 2010, s.219).

Grellman da Romanları etnik bir topluluk olarak tanımlayan bir diğer bilim insanıdır (Kenrick, 2006, s.20). Bunun yanında Romanlar, kendilerini ülkenin diğer etnik, dinsel ve dilsel gruplarından farklı kılan birden çok kimliği bünyesinde barındırmaktadırlar. Romanlar hem göçmen hem de dezavantajlı bir grup olarak tanımlanabilmektedir. Göçmendir çünkü göç tarihi uzun yıllar öncesine dayanmaktadır ve göç halleri belirli bölgelerde hala devam etmektedir. Romanlar aynı zamanda dezavantajlı bir gruptur çünkü istihdamsızlık, eğitimden dışlanma, yoksulluk gibi sosyal sorunlarla uğraşmaktadırlar ve günümüzde hala sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadırlar. Tüm bu tanımlamalar nedeniyle Romanları dezavantajlı göçmen bir grup olarak değerlendirmek yanlış bir yaklaşım olmayacaktır.

2.“Damgala”nan Romanlar

Bireyler, toplum içinde diğer bireyleri kategori araçları sayesinde olağan veya olağan dışı olarak tanımlamaktadır. Kategori dışı olan bireylerle (veya gruplarla) karşılaşıldığında onlar hakkında yorum yapabilmek için kişisel (dürüstlük vb.) ve yapısal (meslek) sıfatları içeren toplumsal kimliğinden yararlanılmaktadır (Goffman, 2014, s.30). Kimlikler, bireyler arasında gerçekleşen ilişkilerin meşrulaştırılmasına aracılık etmektedir (Demir, 2019, s.109). Geçmişten kazanılan bilgiler, “öteki” olanı değerlendirmek için önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bu doğrultuda damgalama da toplumun, bir kişinin ya da grubun mantık çerçevesinde (ussallaştırma ya da etik gerekçelendirme) cezalandırılmasına karar verildiği zaman gerçekleşmektedir. Bu mantık oluşturma konusunda “öteki” olanın tehlikeli olduğu, toplum içerisinde sürekli olarak temellendirilmektedir (Aker, Dündar ve Pekşen, 2007, s.85).

Damgalamada “öteki”, “normal” olanın duygu ve değer yargılarıyla değerlendirmeye tabii tutulmaktadır. Oluşturulan kategorilerin gerçeklikten ziyade onu üretenlerin sosyal dünyasında bir temsil olarak kendine yer bulduğunun belirtilmesi önemlidir (Dotycheva, 2015, s.11). Damgalama sabit bir nesneyi ele almaktan ziyade daha çok tekrara bağlıdır (Fassin, 2011, s.116). Bu nedenle damgalamanın “öteki” üzerinde gerçekleşmesinde

toplumsal ve kalıcı bilgiler önem taşımaktadır (Goffman, 2014, s.81). Damgalamayı sağlayan faktörler o kadar güçlüdür ki toplumsal hafızadaki varlığıyla gündelik hayatta kendisini her daim göstermektedir (Deniz, Balcıoğlu ve Diktaş, 2016, s.573). Özellikle sosyalizasyon sürecinde oluşturulan yargılar, bireyin “başkaları” hakkında ileri sürecekleri fikirleri doğrudan etkilemektedir.

Otorite tarafından gerçekleştirilen damgalamaya maruz kalan grubun davranışları, bu etiketlemeden, toplumun genelinin algısının etkilendiği gibi etkilenebilmektedir (Özateşler, 2016: s.29). Damgalamada ilginç olan “ötekinin” başarısızlığını, damga aracılığıyla üstüne yapışan özelliklerden kaynaklandığını düşünmesidir (Deniz, Balcıoğlu ve Diktaş, 2016, s.573). Bu nedenle damgalanmış birey, her ne kadar saygı beklese de “normal” bireylerin algıladığı eksiklikleri kabul etmeye başlayacaktır (Goffman, 2014, s.38). Kabullenme olarak kavramsallaştırılan bu durum son kertede kendini farklı ve eksik görme ile sonuçlanmaktadır. Böylece bireyin mevcut kimliği ile varsayılan kimliği arasında uyumsuzluk ortaya çıkmakta, bu uyumsuzluk da onu toplum nezdinde damgalayarak itibarsızlaşmasına yardımcı olmaktadır (Goffman, 2014, s.51).

Negatif anlamda gerçekleşen damgalama eylemi, son kertede damgalananların toplumsal statüsünü değersizleştirerek toplumsal hayatta ayrımcılıkla karşılaşmalarına neden olmaktadır (Karacan, 2019, s.21). Başka bir ifadeyle damgalama ile birlikte “ötekinin”, olumsuz özellikler temelinde çevrenip toplum dışına itilmesi hedeflenmektedir (Aker, Dünder ve Pekşen, 2007, s.84). Damgalanan, damgalandığını içselleştirdikçe topluma yabancılaşarak son kertede sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır (Karacan, 2019, s.21).

Damgalamanın toplumsallaşma sürecindeki vurgusu düşünüldüğünde Türkiye’de Roman kimliğinin oluşmasında önemli olan birkaç örnek üzerinde durmak gerekmektedir. Damgalamanın yeniden üretilmesinde Türkçe’de kullanılan söylencelerin önemli rol oynadığı görülmektedir. Örneğin yaramazlık yapan çocuklara “seni Çingenlere veririm” denilmesi veya oyunbozanlık yapan kişilere “Çingenleşme” diye söylenmesi, Romanlara yönelik önyargıların kültürel kodlarda yer almasına katkı sunmaktadır. Gündelik dilde var olan bu ifadelerin, herkesin ortak olduğu bir ayrımcılığı üretmesini tetiklediği tartışma götürmezdir (About, 2020, s.90). Roman kimliğinin oluşmasına katkı sağlayan bir diğer unsur ise edebi eserlerdir. Bu kapsamda dört edebi romanda (Ahmet Mithat Efendinin Letaif-i Rivayat, Osman Cemal Kaygılı’nın Çingeneler, Melih Cevdet Anday’ın Raziye ve Metin Kaçan’ın Ağır Roman) yer alan Roman karakterlerinin nasıl yansıtıldığı konusunda çalışma gerçekleştiren Kolukırık (2009a), Romanların neredeyse hiç olumlu özelliklerle ilişkilendirilmediklerini belirtmektedir. Romanlarda yer alan olumsuz özellikler incelendiğinde; dilenci, terbiye görmemiş, rezil,

cahil, pis, kavgacı, arsız, hırsız, suça meyilli, gaspçı gibi ifadelerin olması (Kolukırık, 2009a) Romanlara yönelik ayrımcılığın oluşmasına katkı sunmaktadır.

Türk sinemasında Romanları konu edinen filmlere bakıldığında da genellikle benzer olumsuz özelliklere sahip karakterlerin olduğu görülmektedir. Özellikle Roman kadınlarının başrol oynadığı filmlerde güzel fakat eğitimsiz, Türkçeyi doğru kullanamayan ve belirli bir görgü eğitiminden sonra topluma kabul edilen karakterler olduğu gözlenmektedir. Diziler yoluyla kurulan Roman imgesinin de tek tip karakter yaratmaya uygun olduğu görülmektedir. 2004-2007 yılları arasında televizyonda yayınlanan “Cennet Mahallesi” dizisinde Romanların kendi aralarında sürekli kavga eden, “kapı gıcirtısına oynayan” ve sürekli yardım isteyen kişiler olarak gösterilmesi, kimlikleri hakkında oluşturan önyargıların çoğalmasına katkıda bulunmuştur. Batı Avrupa’da da Romanlar hakkında önyargıların olduğu dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda vakayinamelerde Romanların esmer, korkunç ve şekilsiz olarak tanımlanması (Kenrick, 2006:18) Roman kimliğine yönelik olumsuz yargıların oluşmasına sebebiyet vermektedir. Oprisan (2017, s.93) Romanların günümüzde hala Avrupa’da statüleri ile ilgili damgalanmaya ve dışlanmaya maruz kaldıklarını belirtmektedir.

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda çalışmanın temel amacı, Roman kimliğine karşı sosyal medyada dile getirilen damgalama unsurlarını görünür kılmaktır. Bu doğrultuda çalışmada, sosyal medya mecralarından biri olan Youtube’da Romanlarla ilgili olarak paylaşılan iki farklı videoya yazılan yorumlar temel alınmıştır. Goffman’ın inşa ettiği teorik yaklaşımdan yola çıkılarak yorumlarda Roman kategorisinin nasıl algılandığı analiz edilmektedir. Çalışmada ayrıca Romanlara karşı gerçekleştirilen olumlu ve olumsuz kimlik tanımlamalarının ayrımının gerçekleştirilmesi ve bu ayrımın hangi unsurlar temelinde oluştuğunun ele alınması hedeflenmektedir. Çalışmanın belirtilen amacı doğrultusunda ele alınan araştırma soruları şu şekilde oluşturulmuştur:

1. Sosyal medyada roman kimliğinin oluşmasında etkili olan damgalama unsurları nelerdir?
2. Sosyal medyada romanlara yönelik yapılan yorumlarda olumsuz yargılar nelerdir?
3. Sosyal medyada romanlara yönelik yapılan yorumlarda olumlu yargılar nelerdir?

Youtube yorumları üzerinden Romanlara yönelik yargıları inceleyen bu çalışma, çeşitli özgünlüklere sahiptir. Literatürde Türkiye’deki Romanlara yönelik yargıları analiz eden çeşitli çalışmalar mevcuttur. Ancak bu çalışmalar genellikle ulusal kanallarda yayınlanan televizyon dizileri ve filmler üzerinden Roman kimliğini değerlendiren çalışmaları (Alp, 2021; Sarıkaya, 2019; Yürüktümen, 2010) oluşturmaktadır. Sosyal medyada Roman algısını

inceleyen çalışmaların ise *ekşisözlük* (Alp, 2015) ve Facebook platformu (Güzel Korver ve Keskin, 2019) üzerinden analiz edildiği görülmektedir. Yerli literatürde ayrıca hem kitle iletişim araçları hem de sosyal medya üzerinden Romanlara yönelik oluşan önyargıların incelendiği bir çalışma bulunmaktadır. Taylan ve Barış'ın (2023) çalışması Romanların televizyon dizileri, filmler ve ekşisözlük platformu üzerinden sosyal medyadaki durumunu incelemektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde çalışmamızın en önemli özgünlüğü, daha önce Youtube yorumlarından yola çıkılarak Roman kimliğinin unsurlarına yönelik bir çalışmanın gerçekleştirilmemesidir. Ayrıca verilerin analizinde MAXQDA programının kullanılması da çalışmamın ayrı bir özgünlüğünü oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışmayı güçlü kılan özelliği, hem daha önce çalışılmamış bir sosyal medya platformundaki yorumları temel almasından hem de daha önce kullanılmamış bir veri analiz programını kullanmasından kaynaklanmaktadır.

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Deseni

Youtube yorumlarında Romanlara yönelik damgalama unsurlarını ele alan çalışmada nitel yöntem kullanılmıştır. Çalışma incelenirken nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desen tercih edilmiştir. Bu nitel araştırma deseninde bireylerin fenomenleri içeren deneyimlerine odaklanılmaktadır (Creswell, 2020, s.79). “Fenomenolojinin felsefesi deneyimin kendisine ve bir şeyi deneyimin nasıl bilinçliliğe dönüştürdüğüne vurgu yapmaktadır” (Merriam, 2018, s.24).

Fenomenolojik desen ayrıca bireylerin deneyimlerinin ortak özelliklerini araştırmayı hedeflemektedir (Creswell, 2020, s.79). Seçilen araştırma deseni bağlamında çalışmada Romanlara yönelik oluşturulan yargılar fenomen olarak tanımlanmış ve bireylerin fenomenle ilgili olarak sahip oldukları deneyimlere ilişkin betimleme yapılması hedeflenmiştir (Moustakas'dan aktaran Creswell, 2020, s.79). Başka bir ifadeyle bu araştırma deseni bağlamında amacımız, Romanlarla ilgili olan yargıların yapısını betimlemektir (Merriam, 2018, s.25). Sonuç olarak çalışmamızda youtube platformunda seçilen videolarda yer alan Romanlara yönelik olumlu ve olumsuz olan kimlik tanımlamalarını içeren insan deneyimleri fenomenolojik olarak ele alınmıştır.

3.2. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmanın evrenini Youtube'da yer alan ve Romanlar ile ilgili olan videolar oluşturmaktadır. Videoların hepsi araştırmacının sahip olduğu kısıtlar nedeniyle çalışmaya dahil edilmemiştir. Sonuç olarak çalışma kapsamında platformda yer alıp en fazla yorum alan iki video temel alınmıştır. Videolar seçilirken Youtube arama motoruna Romanlar ve Çingeneler yazılarak

araştırma kapsamında seçilen videolar bulunmuştur. Çalışma bağlamında incelenen videolara ilişkin bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Video Adı	Yayıncı	Video Süresi	İzlenme Sayısı	Yorum Sayısı
“Romanlar: Serdar Mahallesi”	Baba Sosyal	13:13	1,4 Milyon İzlenme	2172 Yorum
“Onlar her yerdeler! Çingeneler Kimdir?”	Engin Deniz Videoları	13:23	1,2 Milyon İzlenme	3729 Yorum

Tablo 1. İncelenen Videolara İlişkin Bilgiler

Çalışmada yer alan videoların içeriklerine ilişkin bilgileri paylaşmak önem taşımaktadır. Birinci video İzmit’in Roman nüfusunun yoğun olduğu Serdar Mahallesi’nde yaşayanlarla yapılan röportajları içermektedir. Röportajlarda Romanların aidiyet ve dayanışma duygularının yoğun olduğu vurgulanmaktadır. Romanlar arasında hata yapan insanların olduğu fakat bunun genelleme yapılarak tüm Romanları etkilediği belirtilmektedir. Daha açık bir ifadeyle Romanlar arasında hırsızlık ve yasaklı madde kullanımının olduğu fakat bunun genele yansıtılmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Romanların kendi aralarında kavga edebildikleri fakat bu kavgaların başkalarına zarar vermeyecek noktada olduğu ileri sürülmektedir. Röportajlarda Romanların ayrımcılığa uğradıkları ve kendilerine karşı önyargıların olduğu tekrar edilmektedir. Mahallenin eskiden hırsızlık konusunda ünü olsa da aslında tehlikeli olmadığı belirtilmektedir. Romanların ayrıca vatana ve millete aykırı davranmayacakları söylenmektedir. Röportajlarda Romanların işgücü piyasasındaki durumu ile ilgili görüşler de paylaşılmaktadır. Bu doğrultuda Romanların pazarcılık, temizlik işleri ve hizmet işlerinde çalıştıkları belirtilmektedir. Röportajlarda ayrıca Roman kimliğinden dolayı işe girme konusunda sıkıntı yaşadıkları ve ayrımcılığa uğradıkları söylenmektedir.

İkinci video ise, röportajdan ziyade bir dış ses tarafından Romanlar hakkında paylaşılan görüşlerden oluşmaktadır. Bu doğrultuda ilk olarak Romanların dünyanın her yerinde bulundukları ve yaşam tarzlarının sıradışı olduğu belirtilmektedir. Kimilerine göre çocuk hırsızı, kimilerine göre lanetli bir kavim olarak tanımlandığı belirtilerek Romanların göç tarihi hakkında bilgi verilmektedir. Videoda ayrıca büyü ve fal denildiğinde akla ilk olarak Romanların geldiği belirtilmektedir. Video Romanların kendi içlerinde kavga etmelerine rağmen birbirlerinden kopamadıkları ve sistematik eğitime önem vermediklerini iddia etmektedir. Bu doğrultuda üniversite mezunu Roman görmenin düşük bir ihtimal olduğu söylenmektedir. Romanların ayrıca aileye devletten daha çok değer verdiği, erken yaşta evlendikleri, evliliklerin yarıya yakınının kaçarak yapıldığı belirtilmektedir. Videoda müzik ve dansın Romanların hayatlarındaki en önemli iki şey olduğu söylenmektedir. Videoya göre Romanların genellikle renkli giyim tarzına sahip oldukları ve düğünlerin

Romanlar için önemli olduğu belirtilmektedir. Kavganın yaşanmadığı roman düğününün çok az olduğu, bu olayların kısa sürede yatıştırıldığı ve eğlenceye devam edildiği söylenmektedir. Romanların iş gücü piyasasındaki durumuna da değinen video, izin günlerine kendilerinin karar vermesi gerektiğinden dolayı Romanların gündelik ve sigortasız işlerde çalıştıklarını ileri sürmektedir. Videoda ayrıca Romanlar arasında suç oranlarının yüksekliğinden bahsedilmektedir. Bu doğrultuda her toplumda Romanların çocuk çaldığı dedikodusunun olduğu söylenmektedir.

3.3. Verilerin Analizi

Videolar belirlendikten sonra araştırmacı videonun altında bulunan yorumlardan yola çıkarak, çalışmanın kod ve temalarını içeren bir kod haritası oluşturmuştur. Kod haritası oluşturulurken yorumlar dikkatli bir şekilde incelenerek örüntüler üzerinden Saldana'nın (2019) kodlama çeşitlerinden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda birinci döngüde açık kodlamayla ön kodlar oluşturulmuştur. Araştırmacı, oluşturulan ön kodlara odaklanarak ikinci döngüde yeniden bir okuma yaparak eksensel kodlama gerçekleştirmiştir. Kodlama gerçekleştirilirken Goffman'ın damga teorisi belirleyici olmuştur. Kod ve temalar belirlendikten sonra çalışmanın kod haritası oluşturulmuştur. Çalışmanın kod haritası Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tema (Boyut)	Kategori	Kod
Damgalama Unsurları	1. Olumsuz Tanımlamaları Kimlik	1.1. Suç Unsurları ile İlişkilendirme
		1.2. Hâkim Toplumsal Normlarla Uyuşmayan Değerleri Vurgulama
		1.3. Fiziksel Damgalama
		1.4. Dini İnançların Yargılanması
	2. Olumlu Tanımlamaları Kimlik	2.1. Vatanseverlik Vurgusu
		2.2. "Hepimiz Kardeşiz"
		2.3. Diğer Kimliklerle Karşılaştırma
		2.4. "Eğlenceli ve Neşeli İnsanlar"
		2.5. Fiziksel Olarak Güzel Bulmak

Tablo 2. Çalışmanın Kod Kitabı

Çalışmada örneklem içerisinde seçilen videoların yorumları MAXQDA 2022 programı üzerinden analiz edilmiştir. Veriler analiz edilirken tematik analizden yararlanılmıştır. Glesne'ye göre (2020, s.259) bu analiz çeşidinde veriler üzerinden kodlamalar ve temalar oluşturulmaktadır. Verilerin

analizinde görselleme kullanılmıştır. Görselleme yapılırken MAXQDA 2022 yazılımında bulunan kelime frekansı, iki vaka analizi ve hiyerarşik Kod-alt kod Modeli kullanılmıştır.

Yorumlardaki yazım yanlışları düzeltilmemiş, olduğu gibi metin içerisine aktarılmıştır. Rumuzlar açık erişimde oldukları için değiştirilmeden aktarılmıştır.

4. Bulgular

Araştırmada incelenen videoların kelime frekansı Şekil 1 ve Şekil 2’de verilmiştir. Kelimelerin frekansı ile boyutu doğru orantılı bir şekilde artmaktadır. Bu nedenle şekilde görülen kelimenin boyutunun büyüklüğü, kullanım sıklığının da çokluğunu göstermektedir. Şekil 1 de araştırmanın örnekleme içerisine alınan “Romanlar: Serdar Mahallesi” başlıklı videonun kelime frekansını göstermektedir.



Şekil 1. Video 1 Kelime Frekansları

Video 1’de en sık kullanılan üç kelimenin insan (134), iyi (131) ve güzel (126) olduğu görülmektedir. Daha çok olumlu yönleri vurgu yapan bu kelimeler, ilk etapta Romanlara yönelik algının olumlu olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Fakat kelime frekansı içerisinde sık kullanılan diğer kelimeler incelendiğinde kötü (55), hırsızlık (41), hırsız (33), pislik (31) gibi olumsuz ifadelerin de olduğu görülmektedir. Şekil 1 ayrıntılı incelendiğinde belirtilen kelimelerin

yanında uyuşturucu, kavga gibi olumsuz kelimelerin de yer alması Romanlara yönelik bakış açısının farklılıklar taşıdığını göstermektedir.

Şekil 2’de ise “Onlar her yerdeler! Çingeneler Kimdir?” başlıklı videonun kelime frekans tablosu yer almaktadır.



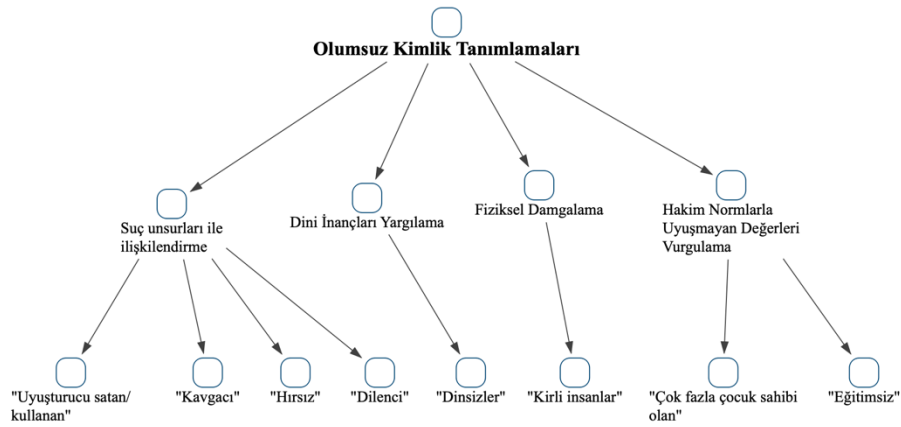
Şekil 2. Video 2 Kelime Frekansı

Video 3’de en sık kullanılan kelimeler iyi (207), insan (164) ve kötü (118) kelimeleridir. Birinci videoyla paralel olarak insan ve iyi kelimelerin yer aldığı ve bu bağlamda yorumlarda romanlara yönelik algının iyi bir şekilde olduğu belirtilebilir. Fakat üçüncü kelimenin negatif bir anlam taşıması üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Kötü kelimesinin yanında negatif olarak değerlendirebileceğimiz hırsızlık (60), kavga (54), hırsız (51), ırkçılık (50) ve pis (38) gibi kelimelerin video içerisinde tekrar etmesi bu noktada önemlidir.

Her iki videonun kelime frekansları, Romanlara yönelik olumlu ve olumsuz olarak değerlendirilebilecek kelimeleri barındırdığını göstermektedir. Fakat olumlu olarak ifade edilen bir kelimenin olumsuz bir sıfatla negatif bir hale de dönüşebileceği gözden kaçırılmamalıdır. Bu nedenle olumlu veya olumsuz kelimelerin varlığı, Romanlara yönelik önyargılarla ilgili bir sonuç vermese de ilerideki sayfalarda bulgular bölümü incelendiğinde sonucun kelime frekansında yer alan sözcüklerle paralel olarak ilerlediği görülecektir.

4.1. Roman Kimliğinde Olumsuz Kimlik Tanımlamaları

Yorumlar incelendiğinde Romanlara yönelik farklı önyargıların olduğu görülmektedir. Metinler incelenip kodlama yapıldığında ilk dikkat çeken olgunun, Romanları olumsuz olarak niteleyen sıfatların çokluğudur. Bu bağlamda Şekil 3'te Romanlara yönelik olumsuz yargıların nasıl kodlandığına ilişkin Hiyerarşik Kod-alt kod Modeli bulunmaktadır.



Şekil 3. Analiz Sonucunda Olumsuz Kimlik Tanımlamaları ile ilgili Ortaya Çıkan Hiyerarşik Kod-alt kod Modeli

4.1.1. Suç Unsurları ile İlişkilendirilen Roman Kimliği

Youtube yorumlarında Roman kategorisi incelenirken olumsuz özelliklerle nitelendirilen sıfatların öne çıktığı görülmektedir. Bu özelliklerin geneline bakıldığında Roman kimliğinin suç unsurları ile ilişkilendirildiği dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Romanları hırsızlık yapan, kavgacı çıkartan, uyuşturucu ticareti ile ilgilenen ve dilencilik ile uğraşan kişiler olarak nitelendiren yorumlar göze çarpmaktadır. Yorumlarda sürekli olarak tekrarlanan bu damgalama unsurları, son kerte Roman kimliğiyle özdeşleştirilmektedir. Bu özdeşleştirme de Romanların suç potansiyeli olan tehlikeli bireyler olarak damgalanmalarıyla sonuçlanmaktadır. Roman kimliğine yapıştırılan suç işleme potansiyelinin yüksek olması, beraberinde Romanların yaşadıkları mahallelerin de suç unsurlarının yoğun olduğu yerler olarak ilişkilendirilmesine yol açmaktadır. Bunun akabinde Roman mahalleleri, uzak durulması gereken “tehlikeli” mahalleler olarak görülmektedir.

Roman kimliğinin olumsuz kimlik tanımları yapılırken en fazla öne çıkan ve sürekli olarak tekrarlanan özellik hırsızlık yaptıkları suçlamasıdır. Bu bağlamda Romanların fırsatını buldukları her anda hırsızlık yapabileceklerinin düşünülmesi, bu ilişkilendirmenin en somut göstergesidir. Yorumlarda hırsızlıkla ilgili yorumların, tüm Romanlar üzerinden

genellemeye tabi tutulması dikkat çekici bir durum oluşturmıştır. Bu noktada Romanların emek harcamak veya düzenli bir işte çalışmak yerine hırsızlık yaptıkları üzerine vurgu yapılmaktadır. Bu minvalde olan “Ahmet Atas” rumuzlu kullanıcının yorumu şu şekildedir: “Alayı hırsız gaspci herseyini alırlar yeterki fırsatini bulsunlar” (Ahmet Atas, Video 1). “Kerem Dağdeviren” rumuzlu kullanıcının yorumu da bu kapsamda örnek olarak verilebilir: “Ulan neyinizi sevecez sizin? Bildiğin hırsız’sınız işte, çalışmak yok-emek yok, bütün gün yeyin için gezin var mı lan öyle bi dünya. Türkiye Cumhuriyeti devletinin sizi orada barındırdığına dua edin” (Kerem Dağdeviren, Video 1).

Romanlar suç unsurları ile ilişkilendirilirken yaşanan bir deneyimin paylaşılması sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Başka bir ifadeyle Romanlar ile hırsızlık bağlantısı kuran yorumcuların, kendilerinin veya yakınlarının başına gelen bir olay sonucunda Romanların “hırsız oldukları” algısına kanaat getirdikleri görülmektedir. Sadece yetişkinler değil çocukların da hırsızlıkla suçlanması, Romanların nesiller boyunca damgalamaya maruz kaldığının önemli bir göstergesidir. Deneyimlerin paylaşarak hırsızlık önyargısını üreten yorumlardan bazıları şu şekildedir:

Aranizdaki hırsızlari barındırmasaniz şikayetiniz bence kalmayacak ta tesisat kablosunu çalmak nedir arkadaşş yaa elektrik direğini devirip kablosunu çalmak nedir arkadaşım belediyede görevli roman mahallesine yakın bütün mahallelerde hergün logar kapağı takıyorlarmis.15 yasındaki velet 50kusur hırsızlık dosyasi varmis.Arabanla 5 dk dur altından arabani ceker alırlar haberin olmaz demisti arkadaş herkes tabiki boyle degil ama çoğunluk boyle olunca goze batıyor onyargi yapıyor insanlarda (mahmut 01, Video 1).

Çoğu hırsız bu cinganelerin utanmaları da yok. gözünüzün önünde bile rahat rahat hırsızlık yapabilirler. küçük büyük fark etmiyor hepsi bişeyler alıyor. birçok kez inşaatlardan bişey çalmaya çalışırlarken gördüm. hatta bir kez orjinal basketbol toplumu çalmıştı 11 yaşındaki bi kız. geri almaya gittiğimde benim topumu bana satmaya çalışmıştı. kendi topu olduğunu söylüyordu bi de. yüzüzlükte 1 numara (her şeyi alkışlayan seyirci, Video 2).

Yorumlar arasında çingenelere karşı olumlu yargılar taşıyan ve belirli bir olay sonrasında hırsız olduklarına kanaat getiren düşünceler de bulunmaktadır. Bu yorumlarda, yorumcuların aslında Romanlara karşı ilk başlarda olumlu düşünceleri olduğu fakat Romanların bu iyi niyeti suiistimal ederek kötü niyete dönüştürdüğü hissettirilmektedir. Deneyimler bazen tarih ile ilişkilendirilerek damgalama unsurları güçlendirilmeye çalışılmaktadır. Bu

bağlamda “Özlem Genç” ve “Deniz Deniz” rumuzlu kullanıcıların yorumları dikkat çekicidir:

Açıkçası bu insanlarla aynı mahallede yaşayıp onlarla daha yakın olmadan önce asla insan ayrımı yapmam onlarda insan diye düşünüyordum ama onların oturduğu mahalleye taşındım oğlumun calinmadık eşyası kalmadı balkondan terligimin bir teki düşse 2 dakika içinde yerinde yok evlerinin önünden geçerken çocuğundan büyüyugune sürekli sözlü taciz ediyorlar kaç kez oğlumun önüne geçip üzerindeki montu istemişler ben bıktım zor insanlar keşke böyle olmasalardı kavgalarıda bitmiyor (Özlem Genç, 2020, Video 2).

Bırak allah aşkına kız evden kaçmış benim arkadaşım görmüş yolda ağlıyormuş bize getirdi 4 gün kaldı yedirdik içirdik annem kîyafet aldı benim kıyafetlerimdende ayakkabılarımdanda koca çanta yaptık annemin çantasından yediyüz kûşür yatak odasının çekmrcesinden annamin iki bileziyi kûpe saat babamın yürütmüş vebiz yinede acıdık şikayerçi olmasın (Deniz Deniz, 2021, Video 2).

Romanların “hırsız” olarak suçlanmalarının yanında farklı suç unsurları da Roman kimliği ile ilişkilendirilmektedir. Yorumlarda hırsızlıktan sonra Romanlar özelinde en sık tekrarlanan suç unsuru, Romanların uyuşturucu ticareti ile uğraştıkları suçlamasıdır. Bu bağlamda Roman mahalleleri uyuşturucu ticaretinin döndüğü mekân olarak lanse edilmektedir. Deneyimler yine burada damgalamanın meşru hale gelmesinde aracı olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda Romanların uyuşturucu satışı ile ilişkisini kuran “Ozan Güleriyüz” rumuzlu kullanıcının yorumu dikkat çekicidir “25 yaşındayım 10 yıldır aynı roman mahallesinden kenevir satılıyor aynı kişi içeride girmiyor arkadaş ablamadım :D” (Ozan Güleriyüz, Video 1). “Melek subaşı” rumuzlu kullanıcının da düşünceleri bu kapsamda örnek olarak verilebilir: “Yedidogan kozluk ve diger roman mahallelerinin basların da esrar satanlar var. Tacı abi vardı hic unutmam santralin orda kanal yapardı esrar satmak için. Evet bazıları iyi olabilir ama video asla gercegi yansitmiyor” (Melek subaşı, Video 1).

Romanlar ile ilgili suç unsuru taşıyan bir başka olumsuz damgalama özelliği kavgacı oluşları ile ilgilidir. Yine deneyimler bu önyargının oluşmasında ve pekiştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Yorumlarda Romanların kavgacı olmaları nedeniyle çevreye nedensiz yere saldırdıkları defalarca tekrarlanmaktadır. Bunun yanında Romanların sadece grup dışında değil, grup içinde de kavga ettikleri vurgusu yapılmaktadır. Kavgacı oluşları belirli bir mekân özeline indirgenip (Roman mahalleleri) oranın ve o kimliğin (Romanların) değerlerine indirgenmektedir. Sonuç olarak diğer suç

unsurlarında görüldüğü gibi Romanların kavgacı oluşları da yorumlayanlar için onlardan nefret edilmesine ve ayrımcılık uygulanmasına neden olan bir faktör olarak belirtilmektedir. “Buğra Metin” ve “MFT TUBE” rumuzlu kullanıcıların yorumları bu minvalde ilerlemektedir:

Bizim buralarda iki tane ayrı evlerde yaşayan çingeneler var her Allah'ın günü kavga ederler kırılmadık cam kalmaz 😊 adamlar o kadar bezdi ki herhalde artık cam bile değiştirmiyolar öyle kırık camla oturuyolar (Buğra Metin, Video 2).

Bazı romanlar durduk yere insanlara saldırıyorlar. Bana da saldırdılar. Öncelikle kendinizi eleştirin. Genelleme yapmak istemem ama kimse durduk yere ayrımcılık yapmaz. Sokak ortasında bağıra bağıra konuşan romanlar var mesela. Bunları yapan romanların kendilerine bir çeki düzen vermeleri lazım (MFT TUBE, Video 1).

Romanlar ile ilgili suç unsurlarını içeren dördüncü özellik, Roman kimliği ile dilencilik ilişkisinin kurulmasıdır. Bu bağlamda Romanların dilencilik yaptığı vurgusu yorumlarda sürekli olarak tekrar edilmektedir. Dilencilik yaparlarken para verilmemesi durumunda saldırganlaştıkları ileri sürülerek kavgacı kimlikleri ile dilenci kimliklerinin bağlantılandırıldığı görülmektedir. Bu olumsuz özellik Roman kimliğine atfedilirken diğer damgalama biçimlerinde olduğu gibi Romanlardan kaynaklandığı belirtilmektedir. Bu konuyla ilgili olarak toplum kurallarına saygı göstermemeleri iddiası da sürekli olarak tekrarlanmaktadır.

Ön yargıyı oluşturacak çok unsur var kusura bakmayın halen izmit sahilinde insanlara bulaşp zorla para isteyen genç romanlar var merkez de şu kadara ayakkabı boyarım deyip boyadıktan sonra 20 tl ver deyip tehdit edenler var. Kardeşlerim bu kişileri önleyecek olan sizlersiniz sizi kötüleyen insalrın aklına algı yerleştiren abilik yapp engelleyin (Adamın Biri, Video 1).

4.1.2. Dinsel ve Fiziksel Olarak Damgalama

Roman kimliğine yönelik olan suç unsurlarına dair damgalamanın yanında farklı olumsuz yargıların da olduğu görülmektedir. Bu bağlamda değerlendirilecek bir unsur, Romanların “dinsizlik”leri üzerine yapılan vurgudur. Yorumlara göre sosyal hayatta “normal olmayı beceremeyen” Romanlar aynı zamanda dini inanışlarıyla da topluma dahil olamamışlardır. Dini hikayelerle bağlantılandırılan bu ilişki, damgalamanın derinleşmesine katkı sunmaktadır. Romanların ilişkilendirildiği suç unsurları ile dinsiz olmaları arasında kurulan bağlantı da bu noktada önyargıların pekiştirilmesine katkı sunmaktadır. Romanların inançsızlığı özellikle cenaze işlerinin nerede

gerçekleştiğine dair sorulan sorular temelinde vurgulanmaktadır. Hem bir bilgi eksikliği taşıyan hem de alaycı öğeler barındıran bu soru sorma şekli, Romanların “Müslüman” olmayışlarına yapılan vurgu ile kendini göstermektedir. Bunun yanında yorumlarda Romanların “dinsizlikleri” farklı hikayelerle desteklenmek istenmektedir. “Herkesin” inandığı dine inanmayan ve gerekli pratiklerini uygulamayan Romanlar bu özellikleriyle sosyal dışlamaya “doğal” olarak maruz kalmaktadır. Başka bir ifadeyle, toplumun normlarını uygulamayan Romanların, bu sebeple hâkim değerler çerçevesinde kendilerini ikinci sınıf vatandaş olarak görülmesine ses çıkarmamaları gerektiği düşünülmektedir. Bu minvalde olan yorumlardan bazıları şu şekildedir:

Kimse kusura bakmasın her türlü pislik romanlarda hırsızlık uğursuzluk adilik bunlarda devletine milletine bir gram faydası olmayan yine bunlar ne helal ne haram dinlemezler allah korkuları yok bunların bide utanmadan 2.sınıf muamele görüyoruz diyolar edepsizler (fatih ince, Video 1).

Cingeneler lanetli kavimdir ibrahim peygamberin ateşe atılma olayına dayanır katırlar ibrahim peygamberin ateşine odun taşıdığı için çingene de o sahnede hayasızlık ettiğini için lanetli kavimdir katırın ve çingenenin soyu yoktur (yunus zaimoglu, Video 2).

Roman kimliğinin damgalanmasında, suç unsurları ile ilişki kurulması ve dini inanışları üzerindeki önyargıların yanında görünüşlerinin de önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Goffman’ın damgalama çeşitlerinden fiziksel damgalamaya örnek oluşturacak olan bu tür damgalama, Romanların fiziksel görünüşleri üzerinden gerçekleştirilmektedir. Özellikle, görünüşleri ve kokularının kötü olmasına odaklanan bu damgalayıcı unsur, Romanların son kertede “pis insanlar” olarak nitelendirilmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu bağlamda kötü kokmaları ve fazla yıkanmamaları pis olmalarının en önemli nedenleri olarak gösterilmektedir. Yorumlarda sadece kişisel bağlamda bir yargılama yapılmadığı bunun yanında çingenelerin yaşadığı mahallelerin de pis olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Romanlardan Nefret Ediyorum iyi birileri gibi gösterilmeye çalışılmış ama hepsi pis insanlar. Banyo bile yapmazlar kokudan yanlarından geçilmez Çocukları desen sokakta çıplak gezer (Bahadır Ayerdem, Video 1).

Yahu tamam durumumuz olmayabilir kimse sizleri bu yüzden yargılayamaz ama abi az temiz, düzenli olun. Temiz olmak paraya bakmıyor. Sokaklar temiz olsun istiyorsunuz da o sokakların içine eden yine sizlersiniz. Temizlik için su ve sabun yeterli. Bu kadar.. (Sevtap Yakar, Video 1).

4.1.3. Damgalamanın Meşrulaşması: Eğitimsiz ve Değerleri Hâkim Toplumsal Normlara Uymayan Bir Topluluk

Analiz edilen video yorumlarında, Romanların sadece damgalanmakla kalmadıkları bunun yanında damgalı oluşlarının nedenlerinin de sorgulandığı görülmektedir. Yorumlar incelendiğinde damgalamaların en büyük nedeni yine Romanların değerlerine bağlı özelliklerine dayandırılmaktadır. Başka bir ifadeyle Romanların “cahil” olmaları veya topluma uyum sağlayamamaları, onların kendi tercihleri sonucunda oluşmaktadır. Yorumcular, Romanların damgalanmasına yönelik olarak ileri sürdükleri nedenlerin başında Romanların eğitime gereken önemi vermemesini dile getirmektedir. Onlara göre eğitime önem vermeyen ve böylece çocuklarını okula göndermeyen Romanlar, toplumsal sistemde kendine bir yer bulamamaktadır. Yorumlarda ayrıca Romanların kültürleri ve yaşam tarzlarının eğitime gereken önemi vermediği vurgusu da sürekli olarak tekrarlanmaktadır. Sonuç olarak Romanlar, eğitim yoluyla kendilerini geliştirmek için herhangi bir adım atmadıklarından dolayı, toplumda da karşılaşacakları dışlanmayı olağan karşılama erdemine sahip olmalıdır. Bu doğrultuda “Lincoln Burrows” ve “Sertaç Demir” rumuzlu kullanıcıların düşüncelerini paylaşmak yerinde olacaktır.

Öncelikle ırkçılık yapmıyorum ama bu kadar olanak varken şu anda neden hala cahil kalmayı yeğleyen bi ırk var aksine kendi aralarındaki yaşam tarzını halk icine yansıttıklarındada birsürü sorun çıkıyor ortaya. Olanak varken cahil olmayı bilerek seciyolar biz romanız boyle yaparız beya tarzında takılıyolar yeniliğe açık değiller ama dünya sürekli yenileniyor. Bu durumdada sorunlar ortaya çıkıyor cahilligin getirdigi özgüvenlede sorun cikartabiliyolar. Genelde hep kaba tabirle konuşurlar. Tabi ki de ırkcilik yapmıyorum. Onlar icin ne kadar zorda olsa değiştirilmesi gereken şeyleri söylüyorum (Lincoln Burrows, Video 2).

Kültürünüzü geliştirirseniz kimse ikinci sınıf muanelesi yapmaz okula gitmiyorsunuz butun gün mahallede roman havası oynuyorsunuz mahallede çöpleri yere atıyorsunuz biraz dış dünyaya uyum sağlayın dışardakileri gelip size uyum sağlayacak (Sertaç Demir, Video 1).

Yorumlara göre Romanların uyum sağlayamamasının bir diğer nedeni ise hâkim toplumsal ve kültürel normlara uymamalarından kaynaklanmaktadır. Değerler ile ilgili öne çıkan ve tekrarlanan konu ise Romanların fazla çocuk yapmasıdır. Bu bağlamda “ÇÖLDEKİ Haydut” rumuzlu kullanıcının düşünceleri örnek olarak verilebilir: “doğurup doğurup sokağa atıyorlar rahatça yetistirebilceğiniz gibi çocuk yapın kendileri zor geçiniyor çocuk yapıyorlar” (ÇÖLDEKİ Haydut, Video 1). Konuyla ilgili olarak “Fulya nak”

rumuzlu kullanıcının düşünceleri de örnek olacak niteliktedir: “Romanlar kendilerini geliştirip düzelterekler çok çocuk doğurup dilendirmeyecekler” (fulya nak, Video 1).

4.1.4. “Lanetlenmiş” Topluluk ve Sosyal Dışlanma

Roman kategorisi, tüm olumsuz yorumlar ele alındığında son kertede “suç unsurlarına bulaşmış, inançsız, kirli ve eğitime önem vermeyen” önyargılı bir kimlikle özdeşleştirilmektedir. Yorumlar incelendiğinde Roman kimliği üzerine yapılan damgalama süreci, “biz” ile “öteki” arasına konulan ayrımın en somut halini yansıtmaktadır. Bu bağlamda “bizler ne kadar medeni ve kültürlü isek Romanlarda o denli kültürsüz ve medeniyetsiz” görüşlerinin ortaya çıktığı görülmektedir. “İrkçi değilim ama” ile başlayan cümleler aslında toplumsal farklılıkların belirtilmesi için gerçekleştirilen eylemin en somut örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda “OCTPOB” rumuzlu kullanıcının yorumu örnek olarak verilebilir:

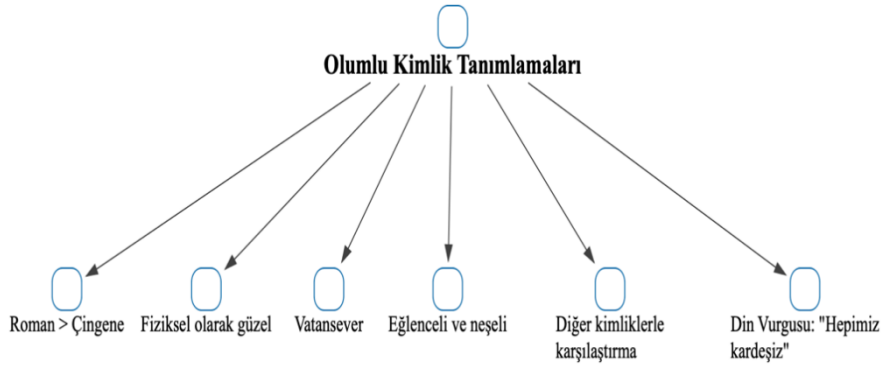
İrkçi biri değilim, herhangi bir ırktan nefret etmiyorum ama hayatımda, faydalı olanı geçtim, zararsız olmayan hiçbir Çingene görmedim. Gördüğüm Çingenelerin neredeyse hepsi ahlaksız, terbiyesiz ve saldırgandı. Okulda oyun oynardık, küçük çingene çocukları okulun dışında bize ve ailemize ağza alınmayacak küfürler eder, bize doğru bir şeyler fırlatırlardı. Elbette aralarında iyi olanlar da var da, ben o iyi olan Çingenelere pek rastlayamadım (OCTPOB, Video 2).

Romanları lanetlenmiş bir millet olarak isimlendiren yusif official rumuzlu kullanıcının da yazdıkları dikkat çekmektedir: “Eğer bilmek istersenizse diyyim romanlar lanetlenmiş bir millet benim en sevmediğim topluluk” (yusif official, Video 2).

Romanlar üzerine yapılan olumsuz yorumlarda bazen aşırılıklar dikkat çekmektedir. Tüm nüfusunun yok olmasını isteyen hatta yok oluşlarını “keyifle izleyeceğini” ileri sürenler damgalamanın sosyal dışlanma ile sonuçlandığının en önemli kanıtlarıdır. Sosyal dışlanma için öncelikle verilen tepki nüfuslarının azaltılması gerektiğidir. Romanların nüfusunun azaltılmasının yanında ülkeden kovulmaları ikinci seçenek olarak yorumlayıcılar tarafından sunulmaktadır. Ne nüfus azaltma ne de ülkeden kovulmalarının yeterli olacağını düşünmeyen yorumlayıcılar için “yok oluşları” en önemli çözüm yolu olarak sunulmaktadır. Bu minvalde olan “arquitecto moderno” rumuzlu kullanıcının yorumu dikkat çekmektedir: “Dünyada varlıkları en gereksiz türlerdendir. Katledilişlerini büyük bir keyifle izleyeceğim tek canlı türüdür” (arquitecto moderno, Video 2). “Nöker” rumuzlu kullanıcının yorumu da Romanların maruz kaldığı sosyal dışlamaya verilebilecek örneklerdendir: “Hepsini krematoryuma atacaksın kaybedeceğimiz hiçbir şey yok” (Nöker, Video 2).

4.2. Roman Kimliğinde Olumlu Kimlik Tanımlamaları

Yukarıdaki sayfalarda Romanlara yönelik olumsuz yorumlardan bahsedilmiştir. Örneklem olarak seçilen videolar incelendiğinde Romanlara yönelik olumsuz yargıların yanında olumlu yaklaşımların da olduğunu belirtmek önemlidir. Bu bağlamda Şekil 4'te Romanlara yönelik olumlu yargıların nasıl kodlandığına ilişkin Hiyerarşik Kod-alt kod Modeli bulunmaktadır.



Şekil 4. Analiz Sonucunda Olumlu Kimlik Tanımlamaları İlgili Ortaya Çıkan Hiyerarşik Kod-alt kod Modeli

4.2.1. Devletini ve Bayrağını Seven, Vatansever Romanlar

Yorumlar incelendiğinde olumlu yönlerin başında Romanların vatansever oluşları sürekli olarak tekrar edilmektedir. Özellikle Romanlar hakkında olumsuz yorumlar yazıldığında bu yorumlara karşılık olarak Romanların devlete ve bayrağa saygı duymalarında kusur etmedikleri vurgusu öne çıkmaktadır. “BUMON_88” rumuzlu kullanıcıların yorumu bu noktada önemlidir: “Bizim Romanlar candır, hepsi milliyetçi hepsi devletine saygı duyar --- ayırmayız onları” (BUMIN_88, Video 2). “Emre Sagdic” rumuzlu kullanıcı da romanları vatansever olarak tanımlamaktadır: “Bu insanlar kadar Adam gibi Adam Vatanını Milletini seven insan Tanınamam 🇹🇷” (Emre Sagdic, Video 1).

Goffman (2014, s.38) damgalananların, “normal” olandan farklı olduklarını kabullenerek kendilerini “farklı ve eksik” olarak göreceklərini belirtmektedir. Bu noktada Romanlar ile ilgili yapılan olumlu yorumların bazen Romanların olumsuz özellikleri ile birlikte kullanıldığı görülmektedir. Bu durum özellikle suç unsurları ile ilgili damgalamalar gerçekleştirilirken fazlasıyla kullanılmaktadır. Bu bağlamda yorumlarda Romanların suç işlediklerinin kabul edildiği fakat buna karşılık vatanını sevmeye konusunda herhangi bir şüphenin olmadığı vurgulanmaktadır. “emRAH” semayesiz

düşünür ve Necat Kavuşturan rumuzlu kullanıcıların yorumları bu doğrultudadır:

Roman milletinn kimileri uyşturucu satar hırsızlık yapar bunlar hoş değil tabii ki ..lakin kimileri de var geri dönüşüm işi yapar (çöpten ekmeğini çıkarır) lakin kadına kıza vatanına askerine polisine ihanet etmez hainlik yapmaz ... ne bir örgüt ne de bir liderleri vardır .. (em-RAH sermayesiz düşünür, Video 1).

Romanlar belki çalar belki kavga yapar ama ASLA ülkesini satmaz! Romandan terörist, romandan bölücü, romandan hain çıkmamıştır ve ilelebet çıkmayacaktır! Irkçılık söylemlerinde bulunanlara ithaf olunur... (Necat Kavuşturan, Video 2).

Yorumlarda Roman kimliğinde vatanseverlik olgusu öne çıkarılırken Türkiye’de yer alan diğer kimliklerle Romanların karşılaştırılması sık görülen bir durumdur. Roman kimliğinin savunulması amacıyla yapılan bu karşılaştırmalarda diğer kimlikler kötülenerek, Roman kimliğinin ayrımcılığa maruz kalmaması gerektiği belirtilmektedir. Bir kimliğin savunulması yapılırken diğer kimliklerin olumsuz bir şekilde kullanılması, farklı kimlikler üzerine yapılan ayrımcılığı pekiştirmektedir. Kimlikler arasında yapılan karşılaştırmada Romanların diğer kimlikler kadar “zararlı” olmadıkları ileri sürülmektedir. Kimlikler arasındaki farklılığı vurgulamak için değinilen en önemli konu vatanseverlik üzerinedir. Bu karşılaştırmadan en çok nasibini alan kimlikler ise Suriyeliler ve Kürtlerdir. Bu noktada “Kaan 68” rumuzlu kullanıcının yorumu dikkat çekmektedir: “Roman kardeşler vatan severdir ihanet etmediler yurduma. ey kürtler az feiz alın romanlardan adamlar asker gönderirken 1 hafta şenlik yapıyorlar.sizleri seviyorum vatansever kardeşler” (kaan 68, Video 1). “Cesur TV” rumuzlu kullanıcının yorumu da bu minvalde verilebilecek örneklerdendir: “Romanlara yapılan ayrımcılık ve dışlama devam ettikçe romanlar dahada kötüye gider suriyelilere benzemezler vatan haini deyiler ama hep dışlanıyorlar” (Cesur TV, Video 1).

Kimlikler arasında karşılaştırma bazen Roman kimliğine yönelik olumsuz yorumları da içermektedir. Bu bağlamda yorumlarda Romanların diğer kimliklerden hiçbir farkının bulunmadığı hatta bazı yorumlarda Roman kimliğini alçaltmak için diğer kimliklerin yüceleştirildiği yazılmaktadır. Bu yorumlardan birisi aşağıdaki şekildedir:

Ulan yüzyıllardır Türkiyede bu romanlar halâ Dogru dürüst Türkce öğrenememisler, hic birinin normal isi yok. Hirsiz dansöz, hurdaci. torbaci. Bakin bulgar göcmenleri, boşnaklar, çerkesler, çeçenler de sonradan göc ettiler buraya ama sizden kat kat daha cok entegre oldular (Veniversum Vivus, Video 1).

4.2.2. Savunma Stratejisi Olarak “Hepimiz Kardeşiz” Mottosu

İncelenen Youtube yorumlarında, Roman kimliği ile ilgili olumlu özellikler belirtilirken tüm insanların eşitliği vurgulanarak Romanlara yönelik ayrımcılık yapılmamasını dileyen fikirler de mevcuttur. Bu bağlamda özellikle dini referanslar verilerek Romanların ötekileştirilmemesi gerektiği ileri sürülmektedir. Gerekçe olarak “hepimizi Allah yarattı ve hepimiz Allah katında eşit” olduğumuz belirtilmektedir. Burada kardeşlik motifinin güçlendirilmesi adına dini anlamda önemli kişilerin sözlerinin ve yaşantısının da örnek olarak verildiği görülmektedir.

Hız Muhammed SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM Efendimizin eşlerinden biride ROMENDİ. Hatta Peygamber Efendimizden bir erkek oğlu olmuş 2 yaşında vefat etmiştir. Hz Mariye validemiz o kadar güzel ahlaklıydıki Peygamber Efendimizin oğlu vefat ettikten sonra elinden geldiğince Peygamber Efendimizin karşısına çıkmak istemezdi. Sebebi Peygamberimiz beni görür oğlu aklına gelir üzülür veya ağlar diye Eşine gözükmemeye çalışırdı. O kadar güzel ahlaklı idi. Nur ve Rahmet içinde yatsın. (beyaz düşünen, Video 2).

Dini motiflerin yanında hümanizm temeline dayanan herkesin eşit ve insan olduğu anlayışı çerçevesinde Romanların dışlanmaması gerektiğini savunan yorumlar da mevcuttur. Bu tür yorumlarda dini açıdan olduğu gibi kimlik anlamında da insanlar arasında farklılığın olmadığı belirtilmektedir. “Canan ve bilal Roman kızı” rumuzlu kullanıcının yorumu bu noktada önemlidir:

Sevıyoruz sizi canım roman ailem benim süpersiniz siz biz romanlar hep kardeşlik biliriz dürüstlük insanlık dost var bizde ne güzel de eğleniriz sarkı dans ederiz hayat yaşamak bize böyle dir en güzeli yaparız biz her zaman bir tane allahımız var sonsuz saygımız var dir hepimiz kardeşiz insanız dünyada 🧑🏻‍🤝🧑🏻💪🙌🏻👉 milletin ağzı dolu reklam ancak hep dedikodu ederler başka işleri güçleri yok dir düdüğ tencere gibi öterler anten taksinlar ozaman (Canan ve bilal Roman kızı, Video 1).

ErHan rumuzlu kullanıcı da bu minvalde bir yorum yapmıştır: “26 senedir disardayım Turkum diye bana karsi her turlu ayrim yapildi, lutfen kimseye ayrim yapmayin, onun duygusal acisi insani cok etkiliyor. Roman, Suriye, Arap, Afrikali, Yunan, Turk hep ayniyiz hep INSANIZ” (ErHaN, Video 1).

Roman kimliği savunulurken dikkat çeken bir başka unsur ise Roman ve Çingene kelimeleri arasında yapılan ayırımdır. Yorumlarda Roman kimliği Çingene karşısında genel anlamda olumlu olarak kullanılırken, Çingene kimliği ise pejoratif bir değer kazanmaktadır. Bazı yorumlarda Çingenelik kimliği, toplumsal bağları gelişmemiş olan hırsızlık yapan bir kimlik değeri taşıırken Roman kimliği ise misafirperver, medeni, ailelerine bağlı merhametli

olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle Çingene kimliğinin kötü özelliklerle ilişkilendirilmesini meşrulaştırmak amacıyla “iyi Roman, Kötü çingene” ayrımının gerçekleştirildiği görülmektedir. Kimlikler arasında gerçekleştirilen bu ayrımın son kertede yine damgalama ile sonuçlanması kaçınılmazdır. Bu tür yorumlara Romanların da katıldıkları görülmektedir. Bu doğrultuda Romanların, Roman kimliğine sığınıp Çingenelik kimliğini reddettiklerine yönelik stratejiler izledikleri görülmektedir.

Arkadaşlar çoğunluk kötü yorum yapmış ama ben bi roman olarak söylüyorum bizim kültürümüzde bi roman bide çingene var öyle hırsızlık kötü alışkanlık sahibi olanlar çingene oluyo yani ön yargılı olmayın çünkü trakyali insanlar emin olun sandığınız gibi değiller (SUGANIN rüyası, Video 2).

Öncelikle roman ve cingene nin arasında o kadar büyük bir fark vardırki birbiriyle asla kıyaslanamaz cingeneler toplumsal baglari gelismemis olabilir fakat biz romanlar gayet sevecen misafirperver ve gayette medeni insanlariz yeri gelir açken aç doyururuz lutfen cingene ve roman kavramlarini birbiriyle kıyaslamayın.Çogu yorumu okudum ve ardından sizin bilincsizliginizemi uzeliyim yoksa bizleri boyle goze sokanlarami nefret duyayim diye dusundum.cingene denilen sey roman degildir (Gurkan Duzun, Video 2).

4.2.3. Olumlu Kimlik Tanımlamalarının Farklı Unsurları: Fiziksel Olarak Güzel, Topluluk Olarak Eğlenceli İnsanlar

Fiziksel anlamda romanların “kirli ve pis” oluşları ile ilgili olumsuz damgalama gerçekleştirildiği önceki sayfalarda belirtilmiştir. Fiziksel anlamda olumlu kimlik tanımlamaların unsuru ise Roman kadınlarının güzelliği üzerine yapılan vurgudur. Ünlü olduğu düşünülen Roman kadınları örnek verilerek bu durum somutlaştırılmak istenmektedir. Burada güzelliğe yapılan vurgu yine koşullu olarak Romanların suç unsurları (olumsuz) ya da vatansever oluşları ile (olumlu olarak) ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda Ecem Gökalp rumuzlu kullanıcının yorumu önemlidir:

Romanlardan asla terörist vatan haini çıkmaz ayrıca Türkiye'nin güzel kızlarının yüzde 70i roman kızlarından oluşuyo örnek sibelcan Türkan Şoray gibi her kesim de vardır çürük yumurta bunu bir topluma yukleyemeyiz sanatımız ve muzigimizi anlatmaya gerek bile duymuyorum (Ecem Gökalp, Video 2).

Roman kimliği ile ilgili olumlu özelliklerden bir diğeri Romanların eğlenceli ve neşeli insanlar oluşu üzerinedir. Bu bağlamda renkli oldukları yorumlarda sürekli olarak yinelenmektedir. Eğlenceli oluşları bazı yorumlarda müzikle olan ilişkileri temelinde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda düğün ve

şenlikler Romanların neşelerinin somut olarak görüldüğü mekânlar olarak yorumlanmaktadır. Neşeli oluşları nedeniyle ayrımcılığa uğramaması gerektiğini düşünen yorumlardan ilki Kar delen rumuzlu kullanıcıya aittir: “ya ne eğlenceli ne güzel insanlarsınız hele mahalle şenliklerinize bayılıyorum süpersiniz” (Kar delen, Video 1). Hakan Eroğlu isimli kullanıcının yorumu da bu kapsamda verilebilecek örneklerdendir: “Romanlar hayatın neşesidir...neşelerini kursaklarında bırakmayalım...romanları dışlamayalım.” (Hakan Eroğlu, Video 1).

Neşeli oluşları bazen pejoratif anlamda değerlendirilebilecek şekilde yorumlanmaktadır. Müzikle olan sıkı bağları ve “kapı gıcirtısına oynayabilecekleri” algısı yorumlarda sürekli olarak tekrarlanmaktadır. Romanların müzikle olan bağları yorumlayıcıların deneyimleri ile de ilişkilendirilmektedir. Bu doğrultuda “VAGA 17” rumuzlu kullanıcının düşünceleri örnek olarak verilebilir.

Kapı gıcirtısına bile göbek atan bir halktır romanlar hep mutlulardır cenazede bile fakir olmaları onlar için önemli değil çünkü hep mutlular birde romanlar kendilerine çingene denmesini istemezler (VAGA 17, Video 2).

5. SONUÇ

Roman kimliğinin sosyal medyadaki görünümüne odaklanan bu çalışmada Romanların olumlu ve olumsuz kimlik tanımlamalarına maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Olumsuz tanımlama unsurlarının hırsızlık, uyuşturucu ticareti ve dilencilik gibi suç unsurları ile ilişkilendirme, eğitimsizlik ve çok fazla çocuk sahibi olmak gibi hâkim toplumsal normlarla uyuşmayan değerleri vurgulama, fiziksel olarak kirli ve pis olduklarını belirtme ve dini inançlarını yargılayarak dinsiz olduklarına yönelik yargılar üzerinden oluştuğu dikkat çekmektedir. Belirtilen olumsuz yargıların, yaşanan deneyimler sonucu oluştuğu yorumlayıcılar tarafından sürekli olarak dile getirilmektedir. Bunun yanında olumsuz yargıların Roman çocukları için de geçerli olması, damgalamanın nesiller boyunca devam ettiğini kanıtlamaktadır. Sonuç olarak yorumlarda tekrar eden damgalama unsurları, Roman kimliğinin suç potansiyeli olan kişiler olarak oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Roman kimliğine yönelik olumsuz özelliklerin yanında olumlu kimlik tanımlamaları unsurlarının da bulunduğunu belirtmek gerekmektedir. Bu özellikler Romanların vatansever oluşları, din vurgusu temelinde herkesin eşit oluşu, Türkiye’de yer alan diğer kimliklerle karşılaştırılmaları, fiziksel olarak güzel ve karakter bakımından eğlenceli ve neşeli oluşları temelinde oluşmaktadır. Çalışmada videoların içerikleri ile uyumlu sonuçlar elde edilmesi dikkat çekicidir. Birinci videoda Romanların az da olsa hırsızlık ve yasaklı madde ile ilişkisinin olduğu, kendi aralarında kavgaların yaşandığı ve Romanların vatana ve millete aykırı davranmayacaklarının belirtilmesi

yorumlarla benzerlik göstermektedir. İkinci videoda da Romanların lanetli bir kavim olduğu, kavgacı oluşları, suç oranlarının yüksekliği, eğitime önem vermemelerinin belirtilmesi yapılan yorumlar ile paralellikler taşımaktadır.

Çalışmada ilginç olan Romanları olumlu özelliklerle niteleyen yorumcuların aynı zamanda olumsuz olarak bahsedilen damgalamanın da geçerli olduklarını belirtmeleridir. Daha açık bir ifadeyle Romanların her ne kadar suç unsurları ile ilişkili olsa da son kertede vatanını seven kişiler olmasının belirtilmesi üzerinde tartışılması gereken bir durumdur. Yorum yapanların Çingene ve Roman ayrımı yapmaları çalışmada ulaşılan bir başka önemli bulgudur. Bu doğrultuda Roman kimliği olumlu olarak adlandırılırken, Çingene kimliği olumsuz olarak nitelenmektedir. Ulaşılan bu bulgu, Marsh'ın (2008) çalışmasında da benzer sonuca ulaşması bağlamında değerlidir. Bu doğrultuda Marsh Çingene kimliğinin “pis ve hırsızlıkla” anıldığını belirtirken Roman kimliği temiz, ahlaklı ve çalışkan olarak nitelendirilmiştir.

Romanlar üzerinden gerçekleştirilen kategorilendirmelerin kişisel ve yapısal sıfatları içermesi, Goffman'ın (2014, s.30) kategori dışında olanlar için yapılan yorumlarda önem taşımaktadır. Çalışmada da Romanlar hakkında kişisel ve yapısal sıfatların kullanılması bu iddiayı doğrulamaktadır. Romanların hem örneklem içerisinde seçilen videolarda hem de videoların altında yapılan yorumlarda, “normal” olanın değer yargılarıyla değerlendirildiği ve bu değerlendirmenin de üretilmiş kategoriler içermesi (Dotycheva, 2015, s.11), Romanların maruz kaldığı damgalamanın yeniden üretildiğini göstermektedir. Fassin'in (2011, s.116) belirttiği üzere damgalamada gerçekleştirilen tekrarların yorumlar nezdinde de geçerli olduğu görülmektedir. Daha açık bir ifadeyle Romanlar özelinde yapılan kategorilendirmelerin farklı kullanıcılar temelinde sürekli tekrarlanarak damgalamanın kuvvetlendirildiği dikkat çekmektedir. Damgalamaya uğrayan grubun bu damgalamayı içselleştirmesi ve bundan etkilenmesi (Özateşler, 2016: s.29) yorumlarda karşımıza çıkan bir başka sonuç olmuştur. Yorumlar içerisinde kendisini Roman olarak tanıtan bir kullanıcının bazı Romanları hırsız ve uyuşturucu kullanıcısı olduğunu iddia etmesi, bu minvalde tespit edilen bulgulardandır. Özellikle olumsuz yorumlar temelinde gerçekleştirilen damgalama durumları, Romanların statüsünün değersizleşmesine katkı sunmaktadır. Damgalama eylemi sonucu gerçekleştirilen bu değersizleştirme, Romanların toplum dışına itilmesi ve sosyal dışlanmaya maruz kalması ile sonuçlanmaktadır.

Roman kimliğinin Youtube yorumları üzerinden nasıl yorumlandığına ilişkin betimsel analiz gerçekleştiren bu çalışmanın diğer araştırmalarla benzer sonuçlar verdiği görülmektedir. Ekşi sözlük platformu üzerinden Roman algısı incelemesi yapan Alp'in (2021) ve Taylan ve Barış'ın (2023) çalışmalarında da Romanların nefret söylemine ve suça maruz kaldıklarını ve hırsız, dış görünüşleri kötü ve uyuşturucu ticareti yapan kişiler

olarak ifade edildikleri görülmektedir. Çalışmamız aynı zamanda Sarıkaya'nın (2019) çalışmasına benzer bir şekilde Romanların kavgacı, pasaklı, hırsız olarak nitelendirildiklerini bulgulamıştır. Çalışmanın literatürde yer alan diğer çalışmalarla benzerlik göstermesi, Romanlara yönelik önyargıların sürekli olduğunu göstermesi bakımından değerlidir.

Uluslararası raporlar incelendiğinde Romanların “güvencesiz ve reddedilmiş bir nüfus” olarak görülmesi (Reyniers, 2016, s.20) topluluğa karşı var olan önyargıların güncelliğini kanıtlayacak düzeydedir. Avrupa’da 10 milyondan fazla nüfusa sahip olan, en büyük azınlığı oluştursa da (Bouvet ve Floch, 2012, s.258) dünyanın her yerinde ayrımcılık ve ırkçılık anlamında olumsuz olaylarla karşılaşmaya devam etmektedirler. Romanların grup içi özelliklerinin ihmal edilmesi, Romanların hem devlet hem de kendileri tarafından uygulanan bir görünmezlik durumu yaşamaları ile sonuçlanmıştır (Oprisan, 2017: 176). Romanların bu durumlarda asimile olmaya rıza göstererek ayakta kalmaya alıştıkları görülmektedir (Oprisan, 2017: 176). Romanların sosyal hayatta yaşamış olduğu dışlanma deneyimlerinin kendi kimliklerini saklamalarına kadar gitmesi, dikkat çekici bir durumdur (Özateşler, 2016: 41).

Romanlara yönelik olarak bulunan önyargıların azaltılması konusunda çalışmaların yapılması önemlidir. Televizyonlarda kamu spotları aracılığıyla ya da kamuoyunun kolaylıkla ulaştığı dizi ve filmlerde de önyargıları arttırıcı tiplerin azaltılması önemli bir gelişme olacaktır.

Çalışmada birtakım kısıtlılıklar bulunmaktadır. Çalışmanın önemli kısıtlılıklarından biri Youtube platformunda yer alan ve Romanlarla ilgili olan tüm videoları ele almamasından kaynaklanmaktadır. Çalışmanın ikinci kısıtlılığı ise sosyal medya platformlarından sadece birini ele almasından kaynaklanmaktadır. Çalışmayı izleyecek olan diğer araştırmaların, farklı sosyal medya platformlar özelinde Roman kimliğine yönelik olan yargıları incelemesi, bu noktada önemli olacaktır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Yazarların herhangi bir çıkar ilişkisi bulunmamaktadır.

ETİK ONAY/KATILIMCI ONAMI

Makale kapsamında halka açık bir şekilde bulunan yorumlar üzerinden analiz yapıldığından dolayı etik kurul onayına ihtiyaç duyulmamıştır.

MADDİ DESTEK

Çalışma için herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

YAZAR KATKILARI

Araştırma tek yazar tarafından yürütülmüştür.

KAYNAKÇA

- About, I. (2020). Un Racisme Sans Nom. Les Origines Historiques de la Haine Antitsigane. *Communications*. 107(2), 89-101.
- Aker, S., Dündar, C. ve Pekşen, Y. (2007). Sokaktakiler, Yazılı Basın ve Damgalama. *Aile ve Toplum*. Yıl: 9, Cilt: 3, Sayı: 11, 83-90.
- Akgül, B. (2010). Türkiye Çingenerinin Politikleşmesi ve Örgütlenme Deneyimleri. *Öneri*, 34 (9), 213-222.
- Alp, H. (2015). Medyada Nefret Söylemi ve Çingene Toplumuna Yönelik Ayrımcı Söylemin Suça Dönüşme Süreci. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alp, H. (2021). Film ve Dizilerde Çingeneleşmeye Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri. *Uluslararası İletişim ve Sanat Dergisi*. 2, 50-85.
- Bergeon, C. (2015). La Mediterranee Comme Carrefour des Mobilites des Migrants Roms. *Confluences Mediterranee*. 93(2), 39-50.
- Bouvet, O. ve Floch, S. (2012). Manouches et Roms. Representations Sociales des Personnels Soignants: Stigmatisation, Deviance, Etiquetage, Strategies. *Specificites*. 5(1). 257-274.
- Clanet, E. (2011). L'Objet "Origine" et le Concept d'un "Peuple" Dit "Rom". *Lignes*. 34 (1). 79-88.
- Creswell, J.W. (2020). Nitel Araştırma Yöntemleri. M. Bütün ve S. B. Demir (çev. ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Demir, N. (2019). *Birey, Toplum, Bilim: Sosyoloji Temel Kavramlar*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Deniz, A. Ç., Balcıoğlu, M. & Diktaş, A. (2016). Romanların Maruz Kaldıkları Damgalanma ve Dışlanma Mekanizmaları: Uşak Örneği. *Tarih Okulu Dergisi*. 9, 25, 567-578.
- Dotycheva, M. (2015). Roms et Tsiganes en Europe Mediterranee: L'actualite d'une Question. *Confluences Mediterranee*. 93(2), 9-25.
- Doytcheva, M. (2016). Roms et Tsiganes en Europe Mediterranee: Pregnancy et Circulation des Categories. *Revue Europeenne de Migrations Internationales*. 32 (1) 165-182.
- Fassin, E. (2011). Pourquoi les Roms? *Lignes*. 35 (2). 115-122.
- Glesne, C. (2020). Nitel Araştırmaya Giriş (A. Ersoy ve P. Yalçınoglu (çev.ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Goffman, E. (2014). *Damga. Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar*. Ankara: Heretik Yayınları.
- Gökçen, S. (2015). Anadolu ve Balkanlar'a Romanların Göçü, Türkiye'nin Göç Tarihi. Erdoğan Murat ve Kaya Ayhan (der.), *14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Güzel Korver, S. ve Keskin, S. (2019). Sosyal Medyada Roman Etnisitesinin Öz-Temsili ve Ötekiliğin Sosyo-Dijital Telafisi. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences* (57), 51-84.
- Karacan, N. (2019). Çalışma Hayatında Etnik Kimliğe Dayalı Sosyal Dışlanma: İzmit Romanları Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi.
- Kenrick, D. (2006). *Çingeneler. Ganj'dan Thames'e*. İstanbul: Homer Kitabevi.
- Kolukırık, S. (2006). Tarlabası Çingenelerinde Dilin Sosyal İşlevi: Dil, Kültür ve Kimlik, *Akademik Araştırmalar Dergisi*.
- Kolukırık, S. (2009a). Çingene İmgesi ve Önyargı. Kolukırık Suat (der.), *Dünden Bugüne Çingeneler*, İstanbul: Ozan Yayıncılık, 110-132.
- Kolukırık, Suat (2009b). Tarlabası Çingenelerinin Kimlik Algısı. Kolukırık Suat (der.), *Dünden Bugüne Çingeneler*, İstanbul: Ozan Yayıncılık, 59-69.
- Marsh, A. (2008). Etnisite ve Kimlik: Çingenelerin Kökeni. *Biz Buradayız! Türkiye'de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi* (Uzpeder Ebru, Danova/Roussinova Savelina, Özçelik Sevgi, Gökçen Sinan (yay. haz.), İstanbul: Mart Matbaacılık.
- Marushiakova, E. ve Popov, V. (2006). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Çingeneler*. İstanbul: Homer Kitabevi.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma. Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. (S. Turan çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Okely, J. (1998). *The Traveller-Gypsies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Oprisan, A. (2017). The Roma in Turkey. From Survival Mechanisms to Development Strategies. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Londra: University of London, Development Studies Department SOAS.
- Özateşler, G. (2016). *Çingene. Türkiye'de Yaftalama ve Dışlayıcı Şiddetin Toplumsal Dinamiği* (D. Dinçsoy, çev.), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Reyniers, A. (2016). Mouvements Migratoires et circulation des Roms Romains en Europe. *Revue Européenne de Migrations Internationales*. 32 (1) 19-34.
- Saldana, J. (2019). *Nitel Araştırmacılar için Kodlama El Kitabı* (A. Tüfekçi Akcan ve S. N. Şad, çev. ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Sarıkaya, M. (2019). Türkiye'de Ulusal Televizyon Kanallarında Yayınlanan Dizilerde Çingene (Roman) Temsili. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taşçı, F. (2018). *Sosyal Politikada Dezavantajlı Gruplar: Tarih, Yaklaşım ve Uygulama*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Taylan, H. H. ve Barış, İ. (2023). Medyada Romanlara Yönelik Kalıpyargı ve Önyargıların Sunumu. *Trakya Üniversitesi Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 4(1), 89-100.

- Tor, H. (2017). Roman Çocukların Okul Başarısızlığına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 91-98.
- Yürüktümen, M. E. (2010). Türk Sinemasında Çingenelerin Temsili. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.